

e(!)fiks

Zlatan Gugić, Vela Luka
lobo.zuzu@gmail.com

- Eto meni na kraju nije jasno za kojeg vruga uopće stoji to „e“? Evo, tko zna što je to uopće? Egzorcizam, što li?

- Encefalitis, najprije! E čuj, nije ti se time što zamarati, imamo još pet stranica power pointa za riješiti a rok je jučer do šest, samo ti ispred svega ubaci taj efiks i nemaš brige za ostalo. Ej što ja ne volim ovu gramatiku...

Encefalitis ili ne, moj prijatelj je imao pravo u jednoj stvari – nije trebalo misliti, samo odrađivati. Efikasnije je tako, manje gnjavaže. Ekran i elektronika najjednom su zamijenili bilježnice i školsku ploču, a ja dotad uopće nisam znao kako mi treba toliko „e-ova“ u životu, no zato i idem u školu kako bi naučio što mi sve fali, a bez čega se (ne) može. Eto na primjer da bi predao domaći uradak iz fizike trebalo mi je tjedan dana (tijekom kojih sam formule za izračun tlaka i gustoće ostavljao da lebde u pikselima, podpikselima i ne znam ni sam čemu već) kako bi naučio da trebam kliknuti na veliki ljubičasti „Turn in assignment“ ne bi li nastavnik uopće mogao pristupiti mome radu. E-škola je odlučila razbiti kasicu prasicu i svima nam kupiti po jedan novi lijepi samoglasnik. Edmodo je tako najnovija e-platfoma namijenjena e-satovima fizike, Teams je tu za e-etiku, e-njemački i brojne e-sastanke, Paddlet sam deinstalirao jer mi nikad nije bilo jasno kako se koristi niti čemu služi tako da mi je samo zauzimaio megabajte na jednom od tri uređaja neophodna za ljudski život (ne uključujući frižider!), a OneNote uspješno je zamijenio sav papir koji bi se inače koristio za švrljanje o predikatima i subjektima, trigonometriji i trokutima te na taj način dao važan doprinos u borbi za očuvanje tropskih prašuma i suzbijanje postupnog ekocida. E-vala mu! Efekt ekrana očito je, osim na floru i faunu, imao i blagotvoran učinak na brojne srednjoškolce jer nije nikakva tajna kako su se mnogi unatoč preprekama i poteškoćama koje nosi ovakav način rada ipak dočekali na sve četiri, štoviše možda i na pet! Elokventnima su postali i oni koji prije nisu znali ni pravilno šaptati odgovore, a numeričke zadatke moglo se, sudeći po rezultatima virtualnih provjera, riješiti i na prste jedne ruke dok

*Ekranizirali su te i to je to...
no ipak se nadaš se da će
nastati neko pomračenje... nešto,
samo da razbije monotoniju,
a dotad samo radiš, radiš i ne
misliš. Efiks tu, efiks tamo,
baterija na 5% i prođe tako
školska godina. E, a kada si
jednom ubacio efiks možeš tu
copy – pastati što god nađeš na
guglu. Efiksiraj i ostani živ!*

drugom brzo utipkavate brojke u zadana polja. Eh, može se tu natrubiti i mnogo lijepog i mnogo ružnog, sve je stvar perspektive naravno, ali u konačnici to neće mnogo promijeniti našu svjedodžbu, a kamoli znanje. Ekranizirali su te i to je to, treba *refrešati* stranicu i nastaviti živjeti. Eliminiraš ideju pobune ili bunta, no ipak se nadaš se da će nastati neko pomračenje, pasti meteor, puknuti veza sa satelitom, nešto, samo da razbije monotoniju, a dotad samo radiš, radiš i ne misliš. Efiks tu, efiks tamo, baterija na 5% i prođe tako školska godina. E, a kada si jednom ubacio efiks nećemo nadalje cjepidlačiti oko korijena; možeš tu *copy – pastati* što god nađeš na *guglu* ili nekom drugom pretraživaču. Efiksiraj i ostani živ!

* * *

BITKA ZA ANU ILI O IMENIMA

Ivan Fabris, Korčula
ivanfabris83@gmail.com

Vječita čovjekova asocijativnost i neumoljiva kauzalnost u dohvaćanju i spoznavanju svijeta oko nas u stalnom su trvenju pretičući jedna drugu u nastojanju da se objasni kakvo je to čovjek biće, kakva je njegova spoznaja, i kakvo je pak njegovo djelovanje. Ipak, pri svakom fenomenu koji ulazi u naš

osobni vidokrug prisutna je težnja da asocijativnost pokušamo objektivizirati (apsolutizirati), a kauzalnost subjektivizirati (relativizirati) do samih granica spoznatljivosti. Ova bitka sjedinjena je u težnji da se sve učini svrhovitim time i za čovjeka praktičnim. Da bi nešto u konačnici bilo praktično, potrebno je imati moć nad time što nas dovodi do same biti čovjeka. Vice versa čovjek želi pod svoju vlast podčiniti i asocijativnost i kauzalnost ne bi li sebe i svijet oko sebe učinio jasnijim. Vlast koju čovjek ima, prvo nad stvarima, još od davnine pokazivao je upravo imenovanjem te stvari odnosno kako kaže stara kineska izreka: „Stvar postaje ono što jest time što se imenuje.“

Ta stvar za je njega postala upravo ime te stvari jer je on prvo dohvaća imenom i razlikuje je od ostalih. Tako davanje imena postaje sam stvaralački čin.

Još veći stupanj individualizacije događa se u osobnom imenu. Čovjek jest lingvističko biće čemu je dokaz ovo pisanje te on kao takav samo s imenom jest subjekt i ne postoji poznata ljudska zajednica koja ne poznaje imena. Dakle, osobno ime nije samo pitanje identifikacije u prostoru i vremenu, ono je pitanje same biti. Otkrivanje imena ljudi oko nas postaje spoznajni čin na koji se tek kasnije nastavlja egzistencijalno povezivanje, ulaženje u nečiji životni krug.

Budući da se davanje osobnih imena odvija u određenom vremenu i prostoru te pod budnim okom ideologije, principi asocijativnosti i kauzalnosti davanja osobnih imena postaju zanimljivi fenomeni slični stvaranju priča jer nadijevanje imena i njegovu uporabu u komunikaciji moguće je prikazati jedino i isključivo kao priču, dakle ispričati. Nedavno su do mene u kratkom vremenu dospjele dvije priče u čiju asocijativnost i kauzalnost dospijeća do mene ne ulazim.

Priča 1. *Prilikom upita o imenima moje djece, čovjek od otprilike 50-ak godina, inače prognanik iz Banje Luke ispričao mi je priču kako je majka nadjenula ime njegovoj najstarijoj sestri koja se zove Ana. Majka tada vrlo mlada, na granici punoljetnosti, kasnih četrdesetih u selu kraj Banje Luke sa svojom kumom, ništa starijom od nje same, otišla je k fratru, župniku prijaviti djevojčicu za krštenje. Fratar je upitao majku koje je ime dala djevojčici. Ona odgovara: - Snježana! - Kako? - ponavlja fratar. - Snježana! - potvrđuje majka. Fratar kaže: - Marš vani! Kumo, kako se ti zoveš? - Ana! - izgovara mlada kuma. Fratar*

zaključuje: - Mala će se zvati Ana, a sad marš i ti vani. Nevjerica uz suze mladih cura prema svjedočenju već odrasle majke prešla je životnim iskustvom u odobravanje ovakvog postupka. Kao mladoj i naivnoj svidjelo joj se ime koje je nakon rata i provođenja komunističke revolucije došlo iz boljševičke Rusije, tada još uzora u provođenju revolucije. Na zalazu života, nakon proživljenog Drugog svjetskog rata, teških prilika njih kao Hrvata katolika u Banjoj Luci za vrijeme komunizma pa do Domovinskog rata i protjerivanja, majka je odala zahvalnost fratru i svu svoju kasniju djecu, njih još pet-šest nazvala sve po martirologiju Crkve.

Osobno ime nije samo pitanje identifikacije u prostoru i vremenu, ono je pitanje same biti. Otkrivanje imena ljudi oko nas postaje spoznajni čin na koji se tek kasnije nastavlja egzistencijalno povezivanje, ulaženje u nečiji životni krug.

Priča 2. *Ne zadugo od prethodne priče, poslije ručka u razgovoru s roditeljima koji su spomenuli neku ženu iz mjesta koja se zove Zoja, na moj upit o imenu otac mi je ispričao njenu priču s imenom kako se ona ustvari trebala zvati Ana. Neposredno nakon poroda, također četrdesetih, prije odlaska u matičara, mladoj je ženi bez muža u kuću došao oficir UDBE i rekao da se dijete neće zvati Ana nego Zoja jer je to ime jedne ruske heroine u cilju propagiranja tekovina Revolucije. Zainteresiravši se tko je dotična otkrio sam da je to Zoja Anatoljevna Kosmodemjanskaja, sovjetska partizanka i prva žena heroj Sovjetskog Saveza. Mlada žena pod pritiskom prijavila je tako kćer kao Zoju, makar ju je krstila kao Anu i dandanas svi je zovu i sama se predstavlja kao Zoja. Koliko mi je poznato, gđa. Zoja nema nekih negativnih osjećaja, premda se ideološki ne slaže s takvom ideološkom opcijom i nazvana je po martirologiju Revolucije. Očito je da pripadnici starije generacije imaju manje osjetljiv pogled na povijest u kojoj su živjeli, nego mi koji o njoj razmatramo, a sve jednostavno objašnjeno krilaticom koju često navode: „Takva su to bila vremena.“*

I doista, takva su to bila vremena, ali je, što je i normalno, pitanje kakva su danas vremena. Jesmo li mi previše tankočutni i razmaženi? Je li ideologija zaspala u budnosti u odabiru imena te vodi li se još uopće bitka za imena? Boji li se korektna suvremena antroponomastika nekih vremena i drži se radije statistike? Jesu li u postmoderni, budući da su velike priče, kako tvrdi Lyotard gotove, priče slične onima prethodnima više nemoguće? Ili je pak u postmoderni, kako tvrdi McHale, usvajanje osobnog imena postalo metafizičko pitanje - kojem se to svijetu od više njih pripada, a ne više modernističko, epistemološko pitanje (spoznajno, raspoznavajuće) - kojoj priči (ideološkom taboru) se unutar svijeta pripada?

Samo se pitanje ideologije iskristaliziralo kao ključno, a i prosječnom će se čitatelju čitajući navedene priče, pa sve da su i čisto fikcionalnog karaktera, odmah upaliti kod za aktivaciju mehanizma automatske detekcije, recepcije i interpretacije ideoloških sadržaja, postupajući svatko prema svom identitetskom protokolu. Premisa od koje se svakako može krenuti jest da je ideologiji osobno ime bitno, pa i dandanas. Ideologija je baš kao i ime ugrađena u primarno čovjekovo razumijevanje svijeta i samoga sebe. To razumijevanje se uvijek prerađivalo i posredovalo simboličkim sustavima (umjetnost, politika, religija, pravo) od kojih je onomastička komunikacija jedna od njih. Ona ujedno, a vidi se iz simboličkih sustava, omogućuje kategorijalni poredak svijeta pa nam naše dvije priče nisu nikakvo čudo. Zanimanje ideologije za proces stvaranja identiteta i kontrolu nad svojim poretkom, dapače ključno je za održavanje i preživljavanje samog sustava. Drugo je pak pitanje morala i etičnosti postupanja što se opet može dobro uvidjeti u našim primjerima i to ostavljamo postrani.

Vraćamo se na početak i pitanju praktičnosti, kako se onda uopće postaviti prema ideologiji i odabiru imena. Prepustiti se neobvezujućoj asocijativnosti ili kopati po lancima uzročno-posljedičnih veza kauzalnosti, a sve u cilju pogađanja neprovjerljivih projekcija onih koji danas i ovdje vladaju sferom imaginarnog i simboličkog. S obzirom na napisano, davanje imena i jest onda nekako utopistički čin, ono ima trajnu mogućnost da nikada ne postane ideologem jer je će se trajno ovjerovljavati u budućnosti. Utopija je svakako dobar način odupiranja ideologiji. Dakako ovakvo, na jedan način emancipacijsko mišljenje, jest u opasnosti da

Završavam s kineskom poslovicom: „Čovjek nakon smrti ostavlja ime, a leopard krzno“.
Zapitajmo se zašto onda živimo kao leopardi, a ne kao ljudi.
Utoliko mi je lakše jer ovaj rad neće zanimati leoparde budući da leopardi ne znaju čitati, ali ne zaboravimo, svakako su opasni.

ostane trajno u nemogućnosti osjećaja udomljenosti što svojom apsolutizacijom opet postaje svojevrsna ideologija bijega.

Opet nam se valja vratiti pitanjima praktičnosti. Pitanje koje nam se daje je kako nam se postaviti prema odnosu osobnog imena i ideologije. Odgovor je uvijek dosadan jer će se svesti na temu slobode ili će odgovor postati neko novo pitanje. Završavam s kineskom poslovicom: „Čovjek nakon smrti ostavlja ime, a leopard krzno“. Zapitajmo se zašto onda živimo kao leopardi, a ne kao ljudi. Utoliko mi je lakše jer ovaj rad neće zanimati leoparde budući da leopardi ne znaju čitati, ali ne zaboravimo, svakako su opasni.

* * *

CRTKANO O OLIVERU I NAMA

Marko Padovan, Vela Luka
marko@timbolje.com

U razmišljanjima o zajedničkom nazivniku našeg naroda postavlja se pitanje postoji li uopće išta oko čega se svi slažu ili bar protiv čega nitko nema ništa protiv jer kod nas, a sada već i u svijetu, čak i kod temeljnih odrednica poput vjere, jezika i državnosti postoje izražene podjele. Što nas uopće drži zajedno osim granica koje su ionako kraćeg vijeka od jednog prosječnog života. Stilizirana šahovnica na dresovima uspješnih sportaša najviše se približila općem prihvaćanju. Nešto kao crveni križ, što bi možda bilo najbolje rješenje za zastavu naše podijeljene nacije, ali šteta što je već zauzeto.